

Szakmai beszámoló SOM50 című időszak kiállítás megrendezésére, valamint kapcsolódó fotóalbum megjelentetésére és múzeumpedagógiai program megvalósítására c. pályázathoz

pályázati azonosító: 204106/02052

Megvalósulás időpontja: A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum által rendezett *SOM50* időszak című kiállítás az eredeti időpontnál később, 2016. június 7-én nyílt meg. A tárlat 2016. december 31-ig látogatható.

Forgatókönyv és rendezés: Kómár Hanna

Rövid ismertető:

A múzeum fennállásának elmúlt ötven esztendejét ünnepli. Ezt az időszakot szeretnénk bemutatni több szemszögből:

- A múzeum mint *szellemi intézmény*, - amelyet a folyamatosan ott dolgozó különböző végzettségű szakemberek határoztak meg, - hogyan változott, kik és milyen tényezők formálták működését.
- A múzeum, mint egy *önmagát folyamatosan be- és megmutatni kívánó intézmény*, kiállításai révén hogyan próbált kapcsolatot teremteni a szakmai és laikus közönséggel egyaránt, s ezt az elmúlt fél évszázad társadalmi, politikai légköre milyen módon befolyásolta.
- A múzeum mint *személyes tér*, ami mint munkahely, a munkatársak személyes történetei, élményei által válik színesebbé, közvetlenebb intézménnyé

A SOM 50 éves története a szakmai normák, az egész magyar muzeológia története is, a kiállítás múzeum-történeti szakasza pedig ezt a kollektív emlékezetet erősíti. Mindez egyszerre reprezentálja az intézményi identitást, valamint fejleszti, erősíti azt. A kiállítás minden szempontból egyfajta mérföldkő, amely alkalmas arra, hogy a SOM az eddiginél is erősebb misszióval kezdje meg a második 50 évét. Többsíkú narratívát alkalmaztunk, a történet többoldalú bemutatása, elmesélése lehetőséget adott arra, hogy a szakember és az érdeklődő, - aki akár most hall először a múzeumról – is egy komplex képet kapjon, ismeretekben gazdag és szórakoztató élményekben részesüljön, amelyet úgy és olyan mértékben fogadhat be, amilyen módon és mértékben szeretné. A vizuális koncepció, megjelenítés tovább segíti a téma, a kiállítás értelmezésében a látogatót.

Mondanivaló:

Intézményünk több mint 200 hasonló európai intézmény közül gyűjteményét, látogatószámát, tudományos konferenciáinak számát, a múzeumpedagógiai foglalkozásokon résztvevők létszámát, valamint időszakos és vándor kiállításának számát tekintve egyértelműen a kontinens 10 legfontosabb orvostörténeti múzeuma közé tartozik. A hazai múzeumi életben való jelenlétünket mutatja, hogy minden évben Budapest mellett legalább 5-6 másik városban is szerepelünk kiállításokkal, valamint látogatóink, a múzeumpedagógiai foglalkozásokra érkező gyerekek jelentős része nem budapesti lakos. A SOMKL nagyon erős jelenléttel rendelkezik a magyar múzeumi hálóban, sőt a nemzetközi orvostörténeti muzeológiában is. Indokolt tehát, hogy az intézmény 50 éves történetét ránk jellemző szokatlan kiállítás keretében dolgozzuk fel és mutassuk be. A kiállítás 3 különböző, de mégis egy irányba mutató értelmezési módszert kínál fel a látogatóknak: makro szinten az intézmény történetét, mikro szinten az intézményt működtetők történeteit mondja el, amelyet kiegészíti egy olyan harmadik elemmel, amely feleleveníti a múzeummal kapcsolatos korábban szerzett tapasztalatokat, tudást, élményeket.

Első terem – Informális tér. A dolgozói identitás tere

Ebben a térben a múzeumi munka és a múzeumi munkát végző, különböző képzettségű szakembereket mutatjuk be. Elsődleges célunk az volt, hogy azt az alapvető kérdést válaszoljuk meg, hogy mit dolgoznak egy múzeumban, azon kívül, hogy kiállításokat nyitnak időről időre. Általános sztereotip elképzelés, hogy az múzeumban állnak a kiállítások, amelyeket vigyáznak a nyugdíjas teremőrök és valahol az épületben dolgoznak a muzeológusok is, akik valószínűleg sokat olvasnak, de pontosan nem tudni, mit csinálnak. Célunk volt tehát, hogy a látogatók számára érthetővé tegyük a múzeumi intézményt, a múzeumban folyó munkát, egy olyan munkahelyet, ahol sokféle tevékenység egészíti ki egymást. Egy tárgy útját követhetjük végig lépésről-lépésre, attól a pillanattól kezdve, hogy bekerül az intézmény falai közé; a bemutatás pedig lehetővé teszi, hogy a látogató a többi múzeumi szakember munkájába is bepillantást nyerjen. Mint minden munka mögött, a múzeumi munka mögött is emberek állnak, többségük azonban nem találkozik feladataik révén közvetlenül a közönséggel. Az intézményünkben dolgozó kollektívát mutatjuk be az 1

tárgy/1 ember/1 sztori tematikában, a történetek a munkatársak egy-egy személyes tárgyán keresztül jelennek meg. A minden kollégára jellemző sajátos hangnem a szakma és a laikusok számára is érdekes lehet, hiszen ezen megnyilvánulások esetenként szórakoztatóak, szellemesek, érdekesek s mindez egy rendkívül személyes légkört alakít ki. A sok-sok történeten keresztül állhat össze az a koherens kép, amelyből kibontakozik a SOM eddig nem ismert, nem hivatalos története. Az egyik falszakaszon mozaikszerűen jelenítettünk meg egy fotóhalmazt, elemeit az intézmény nem hivatalos eseményeiből válogattunk ki, azért, hogy a személyes hangulatot tovább mélyítsük, árnyaljuk, ill. hogy rácáfoljunk a szürke kardigánban ücsörgő muzeológus általánosságban elképzelt képére s ezzel együtt megmutassuk, hogy a múzeum egy olyan hely, ahol kreatív, humoros és kellemes emberek tevékenykednek. A teremben két monitort helyeztünk el, az egyikén további fényképeket mutatunk be a múzeumi munkafolyamatokról és kollégákról, hogy minél gazdagabb képet adhassunk a látogatóknak. A másik monitoron a „stáblista” fut, amely az minden eddigi dolgozók neveit jeleníti meg, olyan formában, ahogyan egy filmalkotás végén szokott megjelenni a filmen dolgozók nevei.

Második terem – Formális tér. A szakmai identitás tere

A második terem a szakmai identitás tere. Megjelenik a múzeum alapításának a története (dokumentumok, fotók), a SOMKL nagyjai (a múzeum kötelékébe tartozó neves orvos professzorok, gyógyszerészek, politikusok, művészek, baráti társaságok, szaktársaságok). A terem hangsúlyos tematikája az intézmény időszakikiállítás-politikát mutatja be, egy-egy korból emeltünk ki időszakikiállítás-részleteket, amelyek jól jellemezték az adott korszakot és meghatározó darabok voltak a múzeum történetében. Mindez azt meséli el, amiben a múzeumunk valóban egyedi: a tárgyak klasszikus vitrines bemutatásától eljut a műtárgy köré szőtt mítosz kibontásáig. A tárlók kiválasztását is az adott kor kiállításához igazítottuk. A múzeum „szakmai belső” életéről szóló egység 1 fotó – 1 tárgy – 1 plusz információ hármas szerkezetre épít. A harmadik terembe egy műtárgyakról szóló interaktív kvíz vezet át tematikailag a következő terembe, amely a műtárgyak világába kalauzolja a látogatót.

Harmadik terem – műtárgygazdagság

Ebben a teremben a különböző gyűjtemények egy-egy érdekes darabja látható. Célunk ezzel az volt, hogy ismertessük a látogatókkal, mennyire szerteágazó a múzeum gyűjteményi köre, hogy az egyes gyűjteményekhez milyen különleges műtárgyak és történetek kapcsolódnak. A

tárgyakon túl szeretnénk bemutatni az orvosi és gyógyszerészeti eszközökhöz tartozó különleges és sajátos elnevezéseket, szóalakokat is, ezért a falakon orvostörténeti gyűjteményünkől származó szavak halmazát tüntetjük fel.

Műtárgyvédelmi szempontok érvényesüléséhez egy **új műtárgyvédelmi eszközzel** gazdagodott az intézmény, amelyet a harmadik teremben állítottunk fel, egy légtisztító-berendezést helyeztünk el a tárlók mögött.

Tárgyak:

A személyes történet és a gyűjtőkör gazdagságának bemutatásának kettőse határozta meg a kiállításban bemutatott tárgyegyüttest. A SOM 50 története az intézmény történetén túl a korábbi és jelenlegi munkatársak személyes története is, hiszen szeretnénk bemutatni azokat a kollégákat is, akik komoly szakmai munkájukkal hozzájárultak a múzeum történetének alakításához. Tudatosan törekedtünk arra, hogy a kiállításban az emberi oldal is markánsan megjelenjen, mert ily módon be tudjuk mutatni a kiállítások mögött húzódó hátteret, amellyel a látogató máskor nem találkozhat. A gyűjtőkör gazdagságát egy külön teremben mutatjuk be, ahol a már-már zsúfolt elrendezés is tükrözi a múzeum kb. 60 000 darabból álló, szerteágazó gyűjteményének terjedelmes mennyiségét. Az egyes gyűjtemények felelősei azt a rendezői elvet szem előtt tartva választották ki a műtárgyakat, hogy minél érdekesebb, különlegesebb darabokat mutassunk be, amelyek esetenként akár meghökkentők is lehetnek.

Vizuális megformálás:

A vizuális elemek tervezését és kivitelezését a Heonlab Kft. végezte. Nem először dolgoztunk velük együtt, korábban a Szívdobbanás, a Semmelweis Ikon és az Erényöv – Mítosz és valóság című kiállítások installációit is ők készítették. A vizuális kialakítást, a színválasztást, a látványelemek tervezését és kialakítását, elhelyezését a tartalmi tematikai egységek határozták meg. A vizuális arculat fő célkitűzése az volt, hogy az intézmény fél évszázados történetét: eseményeit, eredményeit, kiállításait, kiállításpolitikai irányzatait és természetesen a múzeum munkatársait mutassa be a hozzá megfelelően illeszkedő miliőben. A kezdetektől törekedtünk arra, hogy az intézmény történetének elmesélése ne csak egy szűk körnek szóljon, hanem minél szélesebb látogatói rétegnek tudjunk érdekes tematikát kínálni, ezt a törekvésünket támasztotta alá az installáció friss és korszerű megjelenítése.

A kiállítás uralkodó színei az élénkvrös, a szürke különböző árnyalatai, a fehér és a fekete. Az egyes termek falain a fehértől a feketéig folyamatos színátmenetek láthatók, amelyek az idő múlását jelképezik, érzékeltetik. Figyelembe vettük azonban azt, hogy ne határozzon meg a feketéből fehérbe való átmenet párhuzamosságot az idő múlásával, azaz ne sugallja a kiállítás azt a gondolatot, miszerint a jelen vagy a múlt volna értékesebb. A monokróm színválasztás remekül kiemeli a tárgy vagy tárgy együttesek általában sokszínű megjelenését, olyan közeget teremtve ily módon, amelyben nem csak a tárgyak, fotók, hanem a szöveges tartalmak is sokkal jobban érvényesülhetnek s ezáltal jobban értelmezhetőek, befogadhatóak. Az egymásba fonódó piros geometriai formák a tematikai egységeknek megfelelően osztják fel a teret vizuálisan. A piros négy- és ötszögek által határolt poliéderek újra tagolják a termeket, a hagyományos térszerkezet és térérzet megszűnik. Ezt fokozza tovább az élénk piros szín, ami vibrál a fekete-szürke-fehér térben.

Múzeumpedagógia:

A többi kiállítással ellentétben az ehhez kapcsolódó foglalkozások nemcsak az orvosi szakmáról vagy az egészségmegőrzésről szólnak, hanem a múzeum belső életét is megismerhetik az érdeklődők. Ez a tematika jól kiegészíti a korábban már több középiskolával kialakított kapcsolatot, amelynek keretében a múzeumpedagógusi és múzeológusi szakmáról tartottuk pályaorientációs beszélgetéseket. A kiállításhoz kapcsolódóan tematikus sétát is tervezünk, amely a mára eltűnt Tabán emlékeit mutatja be, többek között irodalmi műveken keresztül. A kisebbek kézműves foglalkozásokon elkészíthetik egyes kiállított tárgyak élethű mását.

Kapcsolódó rendezvények, programok:

A 2016-os Múzeumok Őszi Fesztiválján több program is fog kapcsolódni a kiállításhoz: szakmai tárlatvezetés, kerekasztal-beszélgetés, gyermekprogram. Ezen kívül a korábbi kollégák találkozóját, tematikus tabáni sétát és múzeumpedagógiai foglalkozásokat is tervezünk.

Fotóalbum

A kiállításhoz egy fotóalbumot is készítünk, amibe a múzeum történetének elmúlt fél évszázadából válogattunk fényképeket. A képeket három egységbe rendeztük, az épület, a múzeumi munka, kollégák tartalmi részekbe. A felvételeket nemcsak a múzeum épületében

található gyűjteményéből választottuk ki, hanem régebben itt dolgozó kollégákat is megkerestünk és kértünk tőlük fényképeket. Értékes alapját nyújtotta az albumnak azok a fotók, amelyeket az egykori és jelenlegi fotós kolléganők "magánszorgalomból" a múzeum mindennapi életéről készítettek.